

**“Rabbi, How Can You
Stand with Your Back
Towards the Aron Kodesh?”**

בענין אחוריהם להיכל

יהודה ברוך טוכמאן

שבת פרשת ויחי

January 2nd, 2010

תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג (1A)

כיצד היו זקנים יושבין פניהם כלפי העם ואחריהן כלפי קודש וכשהכהנים נושאים כפייהם כלפי העם ואחריהם כלפי קודש כשהכהנים נושאים כפייהם כלפי העם ואחריהם כלפי קודש חזן הכנסת פניו כלפי קודש וכל העם פניהם כלפי קודש שנ ותקהל העדה אל פתח אהל מועד

רי"ף מסכת מגילה דף יד עמוד א (1B)

כיצד זקנים יושבים פניהם כלפי העם ואחריהם כלפי הקדש וכשהכהנים נושאים כפייהם כלפי העם ואחריהם כלפי הקדש וכשמניחין התיבה פניהם כלפי העם ואחריהם כלפי הקדש וחזן הכנסת וכל העם פניהם כלפי כהנים שנאמר ותקהל העדה אל פתח אהל מועד

ר"ן על הרי"ף מסכת מגילה דף יד עמוד א (1C)

פניהם כלפי העם ואחריהם כלפי הקדש. מקום שמניחין בו התיבה בבהל"נ דהיינו הארון שהספרי תורה נתונים בתוכו נקרא מקום הקדש והעם יושבין פניהם כנגדו והזקנים דהיינו חכמים יושבין כנגד העם ונראין העם כיושבין לפניהם ונמצא אחריהם של זקנים כלפי הקדש ופניהם של זקנים כלפי העם

סור אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ (2A)

וכיצד יושבים בה הזקנים פניהם כלפי העם ואחריהם כלפי ההיכל וכל העם יושבין לפניהם שורות שורות ראשונות פניהם כלפי פני הזקנים ושל אחריה פניהם כלפי אחורי השורה שלפניה וכן כולם עד שיהו כל העם פניהם כלפי ההיכל וכלפי הזקנים וכלפי התיבה

שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ה (2B)

וסדר הישיבה כך היא: הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כולם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקודש ופני הזקנים. (סור)

לבוש אורח חיים סימן קנ סעיף ה (3)

בימיהם היה להם סדר בו יושבו כל אחד מן הציבור לפי כבודו, ועכשיו קונין המקומות בדמים יקרים כל אחד לפי עשרו ואין מקום לאותו סדר, על כן לא כתבתי, ובלבד שלעולם יזהרו שלא יעשו שום מקום לישב עליו בין הבימה שבאמצע בית הכנסת ובין ההיכל, באופן שיהא פני היושב עליה כנגד הבימה ואחוריו אל ההיכל, דגנאי הוא ואיסור נמי הוה, ועוד כדי שלא יפסיק בין המבשר על הספר תורה ובין ההיכל, דנראה כמשתחוה לו כמשתחוה לברך

משנה ברורה סימן קנ ס"ק יד (4)

וסדר הישיבה וכו' - ועכשיו אין ענין לסדר זה כי קונין המקומות מ"מ יזהרו שלא יעשו שום מקום לישב עליו בין הבימה ובין ההיכל באופן שיהיה פני היושב נגד הבימה ואחוריו להיכל דגנאי הוא ואיסורא נמי איכא דהעומד על הבימה לברך ומשתחוה נראה כמשתחוה לו אם לא שיעשו המקום מן הצדדן. וכתב הפמ"ג דעכשיו שעושין מקומות אצל הבימה שקורין אלמימרא"א ופני היושב להיכל ואחוריו לבימה אף שאחוריו לס"ת מ"מ רשות אחרת היא הבימה

פרי מגדים משבצות זהב אורח חיים סימן קנ ס"ק ב (5)

עיין ט"ז הביא דברי הלבוש. ועכשיו עושין מקומות אצל הבימה שקורין אלמימרא"א ופני היושב להיכל ואחוריו לבימה אף שאחוריו לס"ת מ"מ רשות אחרת היא הבימה. ומכל מקום לטעם הב' דנראה כמשתחוה לו המבשר דהיינו שמהגין לכרוע בכרכת התורה עמ"א קל"ט אות ו' א"כ אין נכון זה וי"ל כשאחוריו לבימה אין נראה כמשתחוה לו

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק י הלכה י (6A)

מצוה לייחד לספר תורה מקום ולקבדו ולהדרו יותר מדאי, דברים שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר, לא ירוק אדם כנגד ספר תורה ולא יגלה ערותו כנגדו ולא יפשיט רגליו כנגדו ולא יניחו על ראשו כמשאו ולא יחזיר אחוריו לספר תורה אלא אם כן היה גבוה ממנו עשרה טפחים.

טור יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב (6B)

חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום ולקבד אותו המקום ולהדרו ביותר ולא ירוק כנגד ס"ת ולא יגלה ערותו כנגדו ולא יפשוט רגליו כנגדו ולא יניחו על ראשו כמשאו ולא יחזיר אחוריו לס"ת אא"כ גבוה ממנו י' טפחים אלא ישחה לפניו בכובד ראש ובאמה ובראיה ובפחד שהוא העד הנאמן על כל באי עולם שנאמר (דברים לא) והיה שם ברך לעד

שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף א (60)

חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת. ומצוה לייחד לו מקום ולכבד המקום ההוא ולהדרו ביותר. ולא ירוק כנגד ספר תורה. ולא יגלה ערותו כנגדו. ולא יפשוט רגלו כנגדו. ולא ייחטו על ראשו כמשו. ולא יחזור אחריו. אלא אם כן גבוה ממנו עשרה טפחים. אלא ישב לפניו בכבוד ראש וביראה ופחד, שהוא העד הנאמן על כל באי עולם, שאמר: והיה שם בך לעד (דברים לא, כו), ויכבדנו כפי כחו

פתחי תשובה על שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף א (7A)

ממנו י טפחים - עיין בתשובת חוות יאיר סימן קפ"ד שכתב דר"ל למעלה מראשו בעמדו אבל למעלה מי טפחים לארץ לא מהני ע"ש ועיין בספר נשמת אדם כלל ג' סוף אות ב' מ"ש על זה:

שו"ת חוות יאיר סימן קפד (7B)

תשובה וע"ד שאלתך. במה דסיימת אפתח כי במ"ש צד היתר בשהם עומדים למעלה מ"ט. הס' כי לא להזכיר לומר דלמעלה מ"ט לארץ ה"ל כרשות אחר. אדרבה רוב תשמישו של אדם שם הוא. וראיה מנר חנוכה ובדיקת חמץ. הגע בעצמך והרי קומת איש הוא ג' אמות חוץ מראשו כמו שהוכיחו התוס' בכמה דוכתי. ומ"ש ממ"ש טור י"ד ר"ס רפ"ב והוא לשון הרמב"ם קרוב לסוף הלכות ס"ת אין משם ראייה כלל וז"ל דמ"ש א"כ היה גבוה ממנו י"ט ר"ל למעלה מראשו בעמדו דאל"ה ה"ל א"כ למעלה מ"ט אלא ודאי כמ"ש. ועוד כי גם למעלה מראשו לא הותר רק לאותו דברים דנקט שלא מצינו בהם איסור בש"ס רק כתבם הרמב"ם מצד האמת והצדק והסברא לכן סגי בגבוה י"ט למעלה מראשו. משאין כן תשמיש המטה דאסור מדר"ל בש"ס אין היתר כלל אפי' יהיו עומדים גבוה טובא מ"ט מעל ראשו או על מטתו בשכבו ואפי' למעלה אחריו ראשו אסור. ואין ראי' מהא דבשול"ת הרשב"א והוא הג"ה רמ"א ב"ד ס' רמ"ב ס"ח דאינו מחויב לעמוד כל זמן שהס"ת על הבימה מפני דה"ל כרשות אחר ג"כ מטעם שכתבנו שלא הזכר בש"ס ואין ישיבתו בזיון כולי האי. והאמת כי שם מיירי ברחב המקום הנמוך ארבע (כדרך בימה דידן) ומוקף ג"כ מחיצות כל דהו או אפילו זולתם דודאי ה"ל גבוה י' ורחב ד' רה"י בפני עצמו לשבת ולכל מ"ל

נשמת אדם חלק א כלל ג סעיף ג (7C)

בגמרא אמרין היתה במקום גבוה עשרה טפחים. יושב בצדה וקורא. וכן כתבו כל הפוסקים סתם ולא הזכיר כלל מרחבה. אבל הב"ח כתב והביאו המ"א בס' ע"ט דדוקא ברחב ד' טפחים על ד"ט. ומצינו כיוצא בו ברבא בתרא פ' בית כור במתניתין היו שם סלעים גבוהים י"ט כו', ואפי"ה כתב הרשב"ם שם דדוקא ברחב ד' טפחים. אבל הט"ז שם כתב דדוקא התם שתהיה רשות מיוחד לעצמו. לא הני בפחות מד' טפחים. אבל לחלק רשות. לא בעינן רחב ד"ט רק כל שגבוה י"ט..... ואמנם הסברא שכתב הט"ז דכל למעלה מי מקרי רשות לעצמו, באמת מצאנו ריש סוכה ובשבת למעלה מ"ט כזורק באויר..... וא"כ לענין צואה דלא בעינן רק שלא יהא ברשותו, וא"כ אפילו כשהוא באויר גבוה י"ט מהארץ. לא נקרא מחנוהו. ובאמת כן משמע מר"ף ורמב"ם ורא"ש ורשב"א וטור ושל"ע. שכולם כתבו סתם היתה גבוהה י"ט ולא כתבו כלום אם בעינן רחבה ד"ט. וכמה פעמים כתב לי הגאון בית מאיר דיותר יש ללמוד מסתימתן של ראשונים מפירושו של אחרונים..... ולכאורה נראה שהיא מחלוקת הראשונים, שהרי הסמ"ג והסמ"ק וכלבו הביאם הב"י ב"ד ס' רפ"ב שאם המחוזה למעלה מ"ט. אין לחוש לטימף שעל הארץ. וכ"כ הרמב"ם הביאו הטור והש"ע ב"ד סימן רפ"ב חייב לנהוג כבוד בס"ת כו', ולא יגלה ערותו כו', א"כ גבוה ממנו י"ט. ובירושלמי פרה היה קורא. לא ישמש מטתו וס"ת עמו בכית. ר' ירמיה בשם ר"א. אם כרוך במפה או שהיה נתון בחלון שהוא גבוה י"ט. מותר. ע"ש. מכל זה משמע דלמעלה מ"ט הוי רשות לעצמו. ואין לדחוק שהירושלמי והרמב"ם מיירי ברחב ד"ט, או כמ"ש הגר"א ב"ד שם דכוונת הרמב"ם שיעשה מחיצה גבוהה י"ט, דכ"ז אין במשמעות דבריו. ומה יענו בדברי הסמ"ג וסמ"ק במחזה, דסתם מחזות הפתח אין ברחבן ד'..... אחר שכתבתי זה בא לידי תשובת חוות יאיר, וראיתי סימן קפ"ד..... וכתב וז"ל, הס' מלהזכיר היתר זה בלמעלה מ"ט. ומה שכתבו הרמב"ם וש"ע סימן רפ"ב בס"ת, כוונתו גבוה ממנו, ר"ל למעלה מראשו, עכ"ל. ולענ"ד שאם נשאו דברי רמב"ם לסמ"ג במחזה, מוכח להדיא דא"צ רק גבוה מקרקע י"ט, שהרי המחזה היא כנגד כתפיו. ואם נאמר שחולק. יותר טוב לומר דהרמב"ם מיירי בגבוה ורחב ד"ט, או דהתם לא מיירי רק מכבוד ס"ת. אבל לענין תשמיש חמיר טפי וצריך עיון, (ועיין כלל ל"א ב"א ס' ב)

שאלה
וחורינו הדרתו נשיאות כפים
המנהג הצלמו בנח אומן מהקדמונים
שעולין הכהנים להיכל אשר בו הספרים ועומדין
סס לברך ולקטמים פתח היכל פתוח או סגור והיו
גם אחד שערפר בזה כלל ולעת צתה הנה ראייתי מי
ערובה לאסור דבר זה שלא יעשו נשיאות כפים
בהיכל ואף גם חפני כי אחוריהם אל היכל הקדש
יורינו מורה גדק הדין בזה ויבא שכמ"ה :
תשובה
אס היו הספרים גבוהים מן הארץ
עשרה טפחים חלקו כבוד לעלמן
ואין שום איסור לכהנים שאחוריהם אל היכל הקדש
בשעת נשיאות כפים וכן לתפוש המנהג
וכתב משה :

8
ש"ת הרמב"ם
ס' אר הוצר ס' חז

ט"ז על שולחן ערוך יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף א (9)

גבוה ממנו - כן הוא ברמב"ם ונראה דה"ת צריך שתהיה גבוה מן האדם אבל איפכא לא הוה דרך כבוד. אלא דבטור כתב גבוה ממנה. ונראה דרבנים שעומדים לפני ארון הקודש אינו בכלל איסור זה שעומדים אחוריהם לארון הקודש כיון שה"ת מונחת בארון הקודש הוה כמו ברשות אחרת

10 דעת קדושים י"ג ס' רכב
לא תעמיד חם חם ס"ח כן חף כעצמם ק"ו ואין בו גיבס י"ט
ורחב ד' על ז' ומנחם עולם לסבל וט"ו ס' רכב ס"ח
קנים וסיוט קנים לסס ומנחים בניס דרמס [אינס
חזרים מחורוסס ללך חס"ק] רס שחז ח"ס ואשס יפניס
סס וכנראס ש"ך כוז איפ"ג רשמי חף דלנבי שבת ח"ן
ישנת כפ"ס כפסות פ"י סל ד' וגיבס י"י חולי כוונת
ס"ל [ישנת] מקיס פקוד ומפליח פסס ל"ס כפור סרי
י' כוז סילוט רשות כפ"ס. גס חולי י"ל שמיכות סממכריס
לכסל כיון שמיכיס פ"ס שיתקיים כן לפולס מ"ן ס"ל
רשות כפ"ס לנבי ס"ל. וכ"ס [חוסס] שחמסין ניכס
י' כרוסכ ד' סל ד' או כוזס ס"ל פ"י סלסלר ספ"י
כבוד חף שססיכס גיפס ח"ן רכסס ד' וגיבס י"י ס"ל

כעומד במדר כפ"ס לניס. וכשו"ת רמ"א ל"ד משנת
דרוקס ככא כפרס דסיינו סיפור פ"ס ס"ל רשות כפ"ס ח"ן סס
איירי לנבי ישכס פ"ס סקיכס. ובס"ל י"ל דס"ל כסל
ולניס. ולנבי זוזג שססס ד"ל סדר כפ"ס ומשנת סח"ן

12 זות תפא גריק י"ג ס' רכב
וחף סלסס גניס עניו. וט"י כפ"ס סס וכל יסול
לסרדל חל"כ ניכוס מענו סכסס וסמקס וסערו' סס
עוד על סכ"ן ח"ד עמל"ס סלכסניס וסמוריסס כנל
סלסן וכסכ כ"ן דס"ס כרשוס חלסס ובכ"י יזכס לל
כססל ל"י כוס וכ"י חסס ככד הלכ"ד חס מעסי שסול
כרשוס חסס. וכ"י חס סול כססס כרשוס חסס חלל
חס ח"ן סלסן ככוס לל סרי רשות חסס. וכסס לל
פכ"י חס ח"ן סלכ"גוס חוקקיס וסח"ל"ס כפ"ס חף
ככססס: סלסן עסד גניס ועיל"ן על סולכ"גוס לסלסן
לדכ"י כ"ן דל"ן סלכ"גוס חוקקיס וסח"ל"ס לל סרי
כשוס חסס חל"כ סססלסן ססוס לל סרי רשות חסס.
לנבי כל זכ"י סכססס חל"כ דונס לניכוס סס"ל ככוס
חוקקיס וסח"ל"ס חלל חל"י חוקק חלסן עס סלכ"גוס
וסח"ל"ס חלל לנבי סולכ"גוס ססוס סס ח"ן סלסן ככוס
מעס"ל"ס לל סכסל רשות חסס פ"כ לדכ"י כן חס
סלסן ככססו סול ככוס מדכ"י כג"ל סולכ"גוס ססוס סס ח"ן
סכסל רשות חסס. פ"כ יסס כסס סח"ן סן סלס"י

לסכסס לססוס סלסן ככוס סס חלל. כיון שססו
לכ"י חל"י סס-עסלס ככוסו סלסן חלל יס"י
סס לנבי סלסס וסס"ס יסוד ככוס ככוס כפ"ס

פרי מגדים משבצות זהב אורח חיים סימן קס"ק ב (13)

עין ט"ז הביא דברי הלוש..... וע' רפ"ב כט"ז א' רבנים בדרשה אחוריהם להיכל דס"ת ברשות אחרת לפי שעה שאני אבל בקביעות גנאי
שיהא אחוריו להיכל

114 בני יונה י"ג ס' רכב
הגלל כנגדו ולא יניחנו על ראשו כמש"י (ב) ולא
יחיד לו [ג] אחוריו אמר ב [ד] נבזה ממני י' ספחים
אלא ישב לפניו כבודו ראש וכדמא וסחד שדוא
הער דנאמן שנא וד"י כד לעד. ויכדנו סאוד כ"י
כתי. וכוונת [ס] חדרשנים לחזור אחוריהם להיכל
ח' ופניהם כפ"י חסס משוס ככוס. חורה וכבוד עכ"ל.
אבל הדרשים לכבוד עצמם וביש עתה שרוב
הדרשים הם נאוצין ונרופין וחירופין עושין התורה
כחובה ואיפלוה אשר לא שערס אבותינו הקדושים
ולא שמע איון כיונא כו מעולם ורובם ככוס
סלככדיס כקלון התורה אוי לאונס שדך שומעוס
ידי סר"י לחוכיהם על שפונים אחוריהם אל היכל
ה כפ"י דשקר והפלים אבל כומב שיהי שוננים.
י' י"כ חלב מ בעונס סגלה פנים כחירה:

118 ערי אכריס ע"ז א
בתי עריס ס"ק י'
וכ"י ככס"ג כ"י קכ"ס. וסס סטוכניס סולכ"גוס
גכ"יס עומד לפני חרון הקודש ונמקל סכ"י
כלפי חסס ח"ן זס דך דך ערלי וכ"כ כפ"י
ס"י ק"ן ונס ככסר ש"ס ססוסס וסלססס לסלסל
כוס ע"ס ככד דסו כס רניס וסול"ס סססוק
לכסוס כן ומנכס יסלל חורה חף י"י סלל
סוטל עניו חונה לדרוס לעס דך ח"סו דקס
ומ"י כפ"י יודע ככסו סח"ן כוונתו לדרוס
לככוד ד' וליקר ססלסס חורסו סקדוסס דך
לככוד עכסו סול דורס ללס"י חוקקס ח"ן
עסוס דרוס וקנל סכר ח"ן ספס כל חלכ"ד
סלל יקנל סכר על סרססס חלל עסוס יעכס
על סמיקל ככסו כלפי הקודש ח"ן לו חוד
י"ס לו סלס"ס חל-יכ"ל י"י וסומד ככסו
יחק עס וכרוס. סמקוסוס עוס"ן וסלס"ק
כחקוס גניס וסול"ס ח"י ככסל"ס ח"י. לכסוס
עס"ן סלל יע"י ססס"ס סלס"ק כווד לסלסס
ולקדק סח"י סיוס חוקק עס"ל"ס סס"ס
סכס"ל לסלסל עמ"י קוסס ח"ס. כ"י סעכ"ס
ככ"י עמוד סורס ססס לל יס"י חלכ"י עכ"ס
כפ"י סס"ס וקלכ"י ונ"י ככוס כ"י ח"י ח"י

נעמדו רחליהם הליל למעלה מימי יסוד כי גם למעלה
 מראשו רק לאחור רבדים דבקט טלא עלינו כסס איסור
 נשים רק כהנס סרענים מלד האמה והלדן והסגרה
 משליח נמשמים המטה להקור מרדיל נשים אין
 היקר כלל אפילו יהיו הספרים מונדים גבוה טובח
 מעל ראשו ואין רחלים עסרת הרשעה שגהגהות רעיה
 צייד סימן רחב דחינו מחוצ לעמוד כ"ז בפסיה
 על הגינה ממני דהיל כרעות אחר גם כן מטעם
 סכתנו טלא כזכר נשים ואין ישיבתו גזיון כולל
 הלי וגם מיירי דמקום רחב חרבע ועוקף גם כן
 מחילום כל דהו דהוי דהיי לעלמו לשבח ולכל עילי
 חתיד-ואיפשעיתיה מיס הרענים במאר דרור קיי
 עיה חס היו הקים נבוסים מן הארץ י"ט חלקו כבוד
 לבלען ואין שום איסור לכהנים שאחריהם אל היכל
 הקודש נטעה כ"ב וכן נחפשו המכה עכיל והוצח
 נחפזת ואלהה חיי סימן רכיח הרי סני נבוסים
 הקים מן הארץ י"ט-אך דמלקון הרענים סנעירר
 סימן רפיט משמע נבוס למעלה מן הארס י"ט ולי
 דשליח היכל דקמחא המקום רחב חרבע ולי"כ עכ"פ
 מוצח דנגבוה י"ט מן הארץ ורחב דיי אין שום
 איסור לעמוד או ליסב אחוריו להיכל וכיס כשהוא
 חלל דיי לו סיעור אמה על אמה גרום גי אמות דזה
 מועיל להחיר גם השמים המטה כדאיחא נמגיה קיי
 ריי ועכיל דהלבוש מיירי אל חסיק אינו גבוה מן
 הארץ י"ט וגם אינו אמה על אמה גרום גיח כעלל
 נביר דגבוה האיק מן הארץ י"ט וגם מחזיק חרבעים
 סאה וגם היוסנים על מקומם רק אחורי ראשם כנר
 הארסיק וגם סם סמום נעחילס קנזע לא יפתח אפי'
 כשפותחין האסיק אין חשש כלל לא עסום איסור
 ולא עסום נכחי וקיי חס כנר נעשה וקני המקומות
 ישיבו ענינם דחין לדחוסם דהוי חסוקי ממוכה וגם
 הלבוש לא אחר רק לכתחלה לא יעשו כן משגרה
 ולא מחזיק המוכר נשים וכנסיס חסויי הכל.

ע"ד סהלקים שאלה רכין ראשכתן כנגד שריל
 כנר כגון סהוא דרפק סתמח סהשר אל
 יחפול חלחיל לא לפני רבו ולא לאחורי רבו ולא
 כנר דבו וחיכ מחפרס קרא דרשח וישגח דבס"ג
 כספס וכלכה ולכספ לנגד דרש"י נבוסה לך ולפי
 י"ל כנר דגרי הלבוש דכלפי הקודש אף דפירוש
 כנגד כני פירוש נלדו נבוסם עם הקודש ומיי כד"ח
 כאלה כנר כמיס.

דגדג צייד סימן רפיט קיח חייז ארס לכהו כבוד
 גדול נשים זלז יחזור לו אחוריו לחיכ נבוס
 עמנו עסקה נמשים הרי משמע אף דחין אחוריו
 כנר הקים עמט חסור ועיין סיה עם סהצ"ח עסחוי
 ומנכמה ארס כלל גי קוף חוט גי ולקון ססיב משמע
 כסחוי סיהא נבוס מכל קומת ארס י"ט חך היינו
 כסהסיה אינו נבוסה אחר לריד גבוה י"ט דעיי
 סוי רשות אחר ואם כן כסהסיה סוד האסיק שבו
 רשות אחר אפילו אינו נבוס י"ט וסחוי סם סקיה
 כנר דרנכים סעומדים לפני האסיק ואחוריהם להסיק
 אינם בכלל איסור זה כיון סהסיה עוכה בחרון סקודם
 סוי כמו נבוסה אחרת ומגיד נחיה סיק קיי הציח
 עהלבוש סכתב סיהרו לעולם טלא יעשו סוס עוקם
 ליסב עליו צין סיעה כשחללע ציה וצין סהיכל
 בחרון סיהא פני היקב עליה כנר סיעה ואחוריו
 אל סהיכל דנכחי סוא ואיסור נמוד סוי עכ"ל ולי"כ
 סערין לכאורה סותר חיי דהא צייד חומר דחינו
 איסור כיון סהסיה עוכה בחרון הקודש סוי כמו
 נבוסה אחרת וסרני' צום סני' סם וחינו דנכניעות
 גרי וליע מנין לכו לחלק נכחי-וגם ק"ל על הלבוש
 דהרי סופסחא והוצח גריי' פק הקורח עמוד חיה
 כ"ד הקנים יושבים פניהם כלפי העם ואחריהם
 כלפי הקודש ופירש סני' כלפי הקודש עקים סעניחין
 נו המינס צ"ס דהיינו הארון סהסיה כסוכין נסוכי
 נהרל עקים סקורן וכמלח אחוריהם של זקנים כלפי
 סקורן עכ"ל הרי ליכח איסורם דהלבוש-ול"ל דכלפי
 סקורן היינו כנרדי האסיק דהא פרסי' גריס קוטס
 דכלפי היינו כנר וכן פרסי' סם דף ע"ד ונעקומו
 מוכרע דסניהם כלפי העם היינו כנר עמט ול"ל דלח
 סחירו זה רק לסוקים ססס הסיח עסח"כ עכ"ל
 דמוכרין סקומות כעלל יורעו עיה קנזע נקומט סם
 חלל חס כן עם עקסס טריז על סרנכים-ולריכין לדחוק
 דגם עעם סקופסחא סמום דהסיה נבוסה אחר
 חמסס כיון דעכ"ל כיון סהסיה נבוסה אחר ליכח
 איסור אפילו בקניעות מנין לחלק צין נמקם או
 נקנעו וצין זקנים לאחריהם ואם כלו חכיל סיהא מני
 העם כנגד פני חוקנים היל לחקן סיסבו חוקנים
 כנרדי האסיק ואז לא היו אחוריהם כלפי הקודש-
 גם אין סביר כלל לחלק צום דעסום נכחי ססיה
 יהי חוקנים מעורם יותר עסאר העם וכי אין
 חוקנים ממוינים כנר ססיה-וסרי קנן דסטרין לא
 מחלק נכחי ערקיל על סרנכים ויפתח כדורו כסמול

כדורי

ערוך השולחן יורה דעה הלכות ספר תורה סימן רפב סעיף ב (15)

ואין לתמוה שבשעת הדרשה עומד הדורש פניו אל העם ואחוריו אל ארון הקודש דכיון שהס"ת מונחת בארון הקודש הוה כרשות אחרת [ט"ז סק"א] ועוד דזהו עצמו כבוד התורה שדורש בהתורה ובמצותיה והתורה עצמה צותה כן בכעין זה כמו בברכת כהנים שהכהנים פניהם כלפי העם פנים כנגד פנים והתורה גזרה כן כדאי"תא בסוטה [ל"ח א] כה תברכו פנים כנגד פנים וה"נ הרי התורה גזרה להודיע חוקי האלהים ואת העם פנים כנגד פנים והתורה גזרה כן כדאי"תא בסוטה [ל"ח א] כה תברכו פנים כנגד פנים כבוד הציבור שהחכם הדורש פניו וכו' [תורתנו ובהכרח לדורש פנים כנגד פנים ובמדרש איתא בא וראה כמה גדול כבוד הציבור שהחכם הדורש פניו וכו']

לקט יושר חלק א (אורח חיים) עמוד לא ענין ב (16)

במסכת תמיד בפ"ק במתני' מי שטבל יבא והפיסו פירש"ם ובעזרה אי אפשר לפי"ס דאין לעמוד בעזרה בלא מצנפת.... א"ל כיון דהוה קיימו מסביב אי אפשר דהוה אחוריהם לבית עכ"ל. ואמר הגאון זצ"ל מכאן משמע שאין לעמוד בגילוי הראש בב"ה כיון שאמר' שאין נכון לעמוד בעזרה בלא מצנפת... וגם אמר מכאן משמע שאין לעמוד כשאחור שלו כנגד הארון הקודש. משום דארון הקודש דמי להיכל. אבל מ"מ הכהנים אן החזן עם הס"ת משום כבוד הציבור מהפכ' פניהם אל העם. וכן מצאתי במס' סוטה בסוף פ' אלו נאמרין (דף מ' ע"א). א"ר יצחק לעולם תהא אימת צבור עליך. שהרי הכהנים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי שכניהם ר"נ מהכא ויקם המלך דוד וגו'

17 שו"ת חלקת יעקב יורה דעה סימן קלד

ועל שאלתו בהנערים, כשנעשה בר מצוה עומד וזורש בשבת לפני הארון קודש ואחוריו להיכל ומביא להטו"ז יו"ד ריש סימן רפ"ב..... והפמ"ג משבצות או"ח ס' ק"נ..... ובשערי אפרים להגאון ר"ז מרגליות ש"ג ס"ט בפת"ש שם..... ומזה תוכך כת"ה גם בהנערים דבר מצוה, דאין כוונתו לש"ש ואף להראות חריפותו ליכא, כיון דידוע דלאן מנפשי' קדריש... ולפע"ד יש להוסיף משבת ק"ט ב' אמר ר"י אמר רב מ"ד אל תגעו במשיחי ובבבאי לא תרעו, אל תגעו במשיחי אלו תיטקות של בית רבן ובבבאי אל תרעו אלו ת"ח, הרי דתיטקות של בית רבן עדיפי מת"ח. ועוד יותר, וכמבואר שם, א"ל ר"פ לאביי דידי ודידר מאי, א"ל אין דומה תל פה שיש בו חטא להבל שאין בו חטא, וכשנעשה בר מצוה ודאי הוא עוד בגדר תיטקות שב"ר, וכשהטו"ז מתיר לרבנים ודאי גם לדירה שייך היגר זה, וחוצו לזה, בזה מלהיביס עעירי האן לתורה וליראה להגדיל תורה ולכבדה, וזה היום נחרץ בזכרנו לחיי עולם, ויש בזה כבוד שמים לגדלו לתורה לחנכו ולחכמו להגדיל תורה ולהאדירה, ועינתי בערוך השלחן ס' רפ"ב ס"ק ב' לאחר שהביא דברי הטו"ז כתב..... ובנער הדורש בתורה נמי שייך זה, חסר לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו, ואין להרהר אחר המנהג... ופוק חזי כד עמא דבר

18 שו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן עח

ע"ד המנהג שם בארצות הברית, דהבר מצוה, בש"ק אחר הקריאה, עולה לפני הארון הקודש, להתייבב לפני העם, לדרוש דבר פלפול, ונסתפק אי יאות למיעבד הכי, לעמוד לאחוריו כלפי ההיכל, כדאיתא (בסוכה נ"א ע"ב ויומא מ"ג), והביא כהד"ג מדברי הפוסקים (ביו"ד ס' רפ"ב ואו"ח ס' ק"נ), בדבר המנהג של הרבנים הדורשים באחוריהם להיכל, מטעם דהיכל הוי רשות אחרת, או משום דהוי באקראי, ובשע"פ ה' קרה"ת (שער ג') בפת"ש (ס"ק ו'), כתב..... א"כ לפי"ז גם בבר מצוה, יש לחוש לעומת, על מה שאחוריו להיכל, אבל שוב כתב כהד"ג ללמד זכות על המנהג, לפי המבואר ביש"ש (ב"ק פ"ו ס' ל"ז), דיש מצוה בנער דורש, ומה"ט נחשב גם סעודת מצוה, אף אם הסעודה ל"ה ביום הגעת הזמן י"ג יום א' עיי"ש, [והביאו במג"א או"ח סימן רכ"ה סק"ד להלכת], א"כ י"ל דהוי כמו דרשות הרבנים, והאריך בזה כהד"ג מענין לענין באותו ענין, בכמה הלכתא ברבבתא בזה, והנה עובדא ידעמא, דבעיר גראסוורדיין יצ"ו, היה המנהג שחתן בן תורה, היה דורש בשבת שלפני החתונה, פלפול בביהמ"ד דחברה ש"ס, אבל לא היה דורש מלפני אה"ק = ארון הקודש =, אלא מעל הבימה, וכנראה שהוקבע כן עפ"י רוח חכמים, ומטעם שאיתא בשער אפרים כנ"ל, אמנם לאידך גיסא, היה נראה לי הטעם, מה שהנהיגו הרבנים לדרוש מלפני אה"ק, ולשמת ממה דאיתא ברמב"ם (פי"א מה' תפילה ה"ג), ומעמידו בימה באמצע הבית, כדי שיעלה עליו הקורא בתורה, או מי אשר אומר לעם דברי כבושין, כדי שישמעו כולן ע"כ... דבזמנים הללו, שבעונותינו בתי כנסיות שלנו הם קטנים, וכל העם שומעין, יותר נ"י הוא להיות לצד אחד מלהיות באמצע עין שם... ולכן להשמיע דברי כבושין, הנהיגו לומר מלפני אה"ק, דבבתי כנסיות שלנו, משמע יותר מצד אחד, מבאמצע, אבל עדיין אנו צריכין למודע, דכל זה שפיר, במקומות שעושין האה"ק במקום גבוה, ועולין אליו במעלות, שפיר משמע קולו יותר משם, ממי שעל הבימה, ובמקומות הללו, עושים ג"כ אה"ק גדול, עד שיש בו השיעור של אמה על אמה ברום ג' אמות, שכתב הפמ"ג (במ"ז סוסי' קמ"א), שאז בודאי יש לאה"ק רשות בפ"ג..... אבל מה נענה על מנהג העולם להקל, גם לדרוש מלפני אה"ק, היכא דאה"ק קטן ועומד שלא במקום גבוה.... ונ"ל דטעם המנהג דכתיב והוי עיניך רואות את מורכ' (ישעי' ל'), וכזה אמר רבי, האי דמתחדדא מחבראי דחזית' לר"מ מאחורי', (ופי' רש"י, כשלמדתי לפניו, ישבתי בשורה של אחוריו), ואלו חזיתי מקמי', הוה מחדדא טפי, דכתיב והוי עיניך וגו' (עירובין ג'), וכזה אמר רבי, היה הרב דורש מעל הבימה, בודאי ה' הרבה מהעומדים אחורי הבימה, ומהצדדים, דחוקים עצמם מלפני הבימה, כדי שיהיו רואים את רבם בשעת הדרשה, וממילא היו אחוריהם כנגד ההיכל, וגרע יותר, היכא דאה"ק אינו עומד במקום גבוה, דבעומד במקום גבוה, י"ל דכלפי העומדים למטה, בודאי הוי רשות אחרת, וכמ"ש הפמ"ג (סוסי' ק"ג)..... וא"כ כמו כן, י"ל בנוגע למקום אה"ק שהוא גבוה, אבל כשאין גבוה, ל"ש זאת, וא"כ מ"מ, היכא דאה"ק במקום גבוה, אז שייך הטעם דנשמע יותר משם, וגם דהוי רשות בפ"ג, דמסתמא אז עושין אה"ק גדול כנ"ל, ואם הוי במקום אינו גבוה, אז שוב בודאי הוי כבוד יותר לאה"ק, אם הרב לבד אחוריו להיכל, מהרבה מהעם יהיו אחוריהם להיכל כנ"ל, וכיון שבאנו לזה, א"כ שוב י"ל גם בבר מצוה וכיוצא בזה, אף דלא שייך משום והוי עיניך רואות את מורכ', מ"מ כיון דניקל יותר לשמוע, כשהשומעין המה פנים אל פנים, וכדמוכח מהרמב"ם (פי"א מסנהדרין ה"ג), ומקורו בירושלמי וכמ"ש הלח"מ שם, ובודאי יהי כמה בנ"א שירצו לשמוע הדרשה ממנו פא"פ = פנים אל פנים =, ויהיו המה אחוריהם להיכל, ע"כ מוטב שיהי' הבר מצוה עומד כן, מכמה מהשומעין, וכמ"ש בלבוש (ס' ק"ג), שלא לעשות מקומות לישוב עליהם בין הבימה ובין ההיכל, באופן שיהי' פני היושב נגד הבימה ואחוריו נגד ההיכל, ודוקא בזקנים בימי המשנה התיירו, כמ"ש ברמב"ם (פי"א מה' תפילה ה"ד), מטעם המבואר שם, ומוטב לבחור במעוטו, היינו הבר מצוה לבד, ולסמוך על כל מה שהתיירו ברבנים מטעם דס"ת ברשות אחרת, ולפי שעה שאני, ובספר בני יונה (ס' רפ"ב סעי' א') כתב..... ונתתי שמעת מינה, כי במקום שכתב הטו"ז הרבנים, כתב הוא הדרשנים, ורצונו לכלול, כל הדרשנים שאינם דורשים לכבוד עצמם, ודרשת בר מצוה, דהוא משום חינוך לדרוש על הסעודה מעין המאורע, (וכמעט בכל ספרי הדרושים יש בהם דרשות לבר מצוה), כמ"ש היש"ש שם, בודאי בכלל, והב' דאף באם דורשים לכבוד עצמן, ועוד בהרבה גרוע מזה, שייך מוטב שוגגין וכו', ומ"מ מה שאפשר לתקן שלא יהי' אחוריו כלפי הס"ת ממש, יש לתקן

19 מקדש ארץ יו"ד ס' רכב

דכטהולין כפנויה מכנזו גם נדוכיס: [י] נגוה, טספ"ס נגוה וכל שהוה נגוה טספ"ס פ"ז: [ז] הדרשנים, נפ"ן כגז טספ"ס טס"ס פלפלי"ק הוי כגנפית אפ"ה, והל"ך נד"ה טס"ב מי נפ"ן טספ"ס פ"י פ"ה, ר"ל לפ"ע אפ"ה מל אפ"ה נכוס נ"י פחות ופ"ג נפ"ן טס"י קפ"ה מל"ך נפ"ה"ק פ"ס, ולפי פני מהו לנדר הוי נגפ"ס נגפ"ס: [י] כשהוה טס"ב, ופי' לכבוד פ"ז נגד פ"ס, נדכיס

20 שו"ת תשובה מאהבה ח"ב ס' רכח

השוכה מלמד שז"ה נגד כבוד ה' ותורתו כי תכלית הדרוש לכבודו י"ת לחובו חת המקום צ"פ ולחובו חת תורתו ולשמור חוקיו ומשפטיהו הגדליקים הוא השולל שלא מרעה חזרת המלה זכית משה עב"ל גם כשאינו דורש צמחית ההיכל כנו קודם כל בדי' וכזמה כל רוחי יעידו בי שאני תמיד מלמד חת עב"י שלא לקות תורה חל ההיכל ד"ה בהתכללת ע